

कुटुंब कल्याण कार्यक्रमातर्गत पुरुष व
स्त्री नसबंदी करून घेणा-या व्यक्तींना
दयावयाच्या मोबदल्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन

सार्वजनिक आरोग्य विभाग

शासन निर्णय क्रमांक -कुकका २००१/६६६/प्र.क्र. २३४/कु.क.३

मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२

दिनांक : १३ नोव्हेंबर, २००२

संदर्भ :- १) शासन निर्णय, सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्र.कुकका १०९६/प्र.क्र.८५/कु.क.१,
दि. २३ ऑक्टोबर, १९९६.

२) शासन निर्णय, सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्र.कुकका १०९९/३०९/प्र.क्र.४२/कु.क.४,
दि. ६ ऑगस्ट, १९९९.

३) शासन निर्णय, सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्र.कुकका १०९९/३०९/प्र.क्र.४२/कु.क.४,
दि. २० डिसेंबर, १९९९.

४) शासन निर्णय, सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्र.कुकका २०००/प्र.क्र.२८५/कु.क.३,
दि. २६ सप्टेंबर, २०००

५) शासन निर्णय सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्रमांक -मलाई- २००१/७७०/प्र.क्र. १८२/कु.क.३
दि. १३ सप्टेंबर, २००१

६) संघालक, भारत सरकार, आरोग्य व कुटुंब कल्याण मंत्रालय, नवी दिल्ली यांचे पत्र क्रमांक
एम २३०९१/३६६/२००१/पीएलवाय, दिनांक १२ मार्च, २००१.

७) अतिरिक्त संघालक, आरोग्य सेवा, कुटुंब कल्याण, माता बाल संगोपन व शालेय
आरोग्य, पुणे याचे अ.शा. पत्र क्र.राकुकका/पुणे/कृ नि.श./नि.भ./कक्ष-४ (१)
३२९९८-१९/२००१, दिनांक २१-६-२००१

प्रस्तावना :- केंद्र शासनाच्या आरोग्य व कुटुंब कल्याण मंत्रालयाने निर्बिजीकरण शास्त्राक्रिया /
तांबी बसवून घेणा-याना त्याच्या वेतनाची नूकसान भरपाई महणून रोख मोबदला देण्याची योजना
सुधारीत केली आहे. सदर योजनेसाठी खालील अटी व शर्ती कळविल्या असून राज्य शासनास
पुरुष नसबंदी, स्त्री नसबंदी व तांबी बसविणे यासाठी अनुक्रमे रुपये ३००/-, रुपये २००/- व
रुपये २०/- विभागाणी करण्याधे अधिकार दिलेले आहेत. त्यानुसार सदर योजना सुधारीत
करण्याचा प्रश्न शासनाच्या विद्यारथीन होता.

केंद्र शासनाने विहित केलेल्या अटी खालीलप्रमाणे आहेत :-

- १) पुरुष नसबंदी व स्त्री नसबंदी करून घेणा-या व्यक्तींना किमान रुपये १५०/- देण्यात यावेत.
- २) औषधे व मलमण्डीसाठी पुरुष नसबंदी, स्त्री नसबंदी आणि तांबी बसविणे यासाठी अनुक्रमे
किमान रुपये २५/-, रुपये ६०/- व रुपये २०/- खर्च करण्यात यावेत.

C. हा शासन निर्णय विज्ञ विभाग डिएफपी ११७१/६४२/९, दिनाक १९ मार्च, १९७१ अन्तर्ये सचिव, सार्वजनिक आरोग्य विभाग यांना दिलेल्या अधिकारांचा वापर करून निर्गमित करण्यात येत याहे.
महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नंबाने.

नोंदवण्याचा
(पं. च. मोडकर) रुप्य १५०००/-

महाराष्ट्र ग्रामनाथे अवर सचिव

प्रति

महासंचालक, आरोग्य सेवा, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.

अतिविक्त संचालक, आरोग्य सेवा, कुटुंब कल्याण, माता बाल संगोष्ठन व शालेय आरोग्य, पुणे.

यांना विनंती करण्यात येते की, मदर शासन निर्णयाच्या अंमलबजावणीसाठी सर्व संबंधीताना तानडीने सूचना देण्याची व्यवस्था करावी.

मुख्य सचिव, सामान्य प्रशासन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

प्रधान सचिव, नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

प्रधान सचिव, वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

ठपसंचालक, आरोग्य सेवा, विभागीय मंडळे (सर्व)

विभागीय आदुक्त (सर्व)

आयुक्त महानगरपालिका (सर्व)

जिल्हाधिकारी (सर्व)

संचालक, महानगरपालिका प्रशासन, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.

प्राच्या सक, विभागीय कुटुंब कल्याण प्रशिक्षण केंद्र, नाशिक/पुणे/औरंगाबाद/नागपूर.

अधिकारी/अधिकारी शासकीय रुग्णालये (सर्व)

जिल्हा शास्त्रीयकात्सक, सामान्य रुग्णालये (सर्व)

मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद (सर्व)

जिल्हा आरोग्य अधिकारी, जिल्हा परिषद (सर्व)

वैद्यकीय आरोग्य अधिकारी, सर्व महानगरपालिका

विशेष अधिकारी, कुटुंब कल्याण युनिट, बृहन्मुंबई महानगरपालिका, एफ दक्षिण विभागीय कार्यालय,

परळ, मुंबई.

महालेखापाल-१/२, महाराष्ट्र (लेखा परिक्षा/लेखा व अनुज्ञेयता) मुंबई/नागपूर.

अधिकारी व लेखा अधिकारी, मुंबई.

निवासी लेखापरिक्षा अधिकारी, मुंबई.

जिल्हा कोषागार अधिकारी (सर्व).

सचिव, भारत सरकार आरोग्य व कुटुंब कल्याण मंत्रालय (कु. क. विभाग) निर्माण भवन, नर्या दिल्ली-११००११,
विभागीय संचालक, (कुटुंब कल्याण), भारत सरकार, ८४/२ पर्वता, १ ला मजला, दर्पण बिलिंडगा,

महाकार नगर-२, पुणे ४११ ००९.

निवासी, कार्यासन कु.क.३

C:\Users\Anuradha\My Documents\FWIGR.doc

२. स्त्री नसबंदी शास्त्रक्रिया करून घेणा-या व्यक्तींनी वाहन चालकाच्या मदतीशिवाय स्वरुपार्थीने केंद्र शास्त्रक्रिया करून घेतल्यास त्यांना वाहनचालकाला देय असलेला प्रोत्साहनपर भत्ता देय राहिल. गंभी कार्यक्रमासाठी औषधे व मलमफूटीच्या खाचीचा विनियोग कृतीतरिक्त संचालक, आरोग्य सेवा, कृदंब खालील, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांना प्राधिकृत करण्यात येत आहे.

३. शासनाने शासन निर्णय सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्रमांक -मलाशे- २००१/७७०/प्र.क्र. २८२/कु.क.३ दि. १३ सप्टेंबर, २००१ अस्ये पुरुष नसबंदी करून घेणा-या व्यक्तींना केंद्र शासनाचे रुपये ५०/- व राज्य शासनाचे रुपये ४२/- असे एकूण रुपये ५०/- मोबदला दिनांक १ सप्टेंबर, २००१ पासून देण्यात येत आहे. सवरहु प्रकरणी दिनांक १६ नोव्हेंबर, २००२ पासून पुरुष नसबंदी शास्त्रक्रिया करून घेणा-यास केंद्र शासनाचे रुपये १५०/- व राज्य शासनाचे रुपये ३५१/- असून एकूण रुपये ५०१/- देण्यात घेतील. त्याप्रमाणे सदर खर्च खालील विहित लेखाशिषेखालील तरतुदीतून भागविण्याने यावा.

४. सदर योजनेकरील होणारा खर्च खालील लेखाशिषेखालील तरतुदीतून भागविण्यात यावा :-
 अ) केंद्र शासनाच्या योजनेखालील खर्च - "२२११ कुटुंब कल्याण-१०५-नुकसान प्रपाई-१०० टक्के केंद्र पुरस्कृत योजना-(०१) (०१) निर्बिजीकरण व गर्भाशयांतर्गत रोगांसाठी नुकसान भरपाईची रक्कम देणे (२२११ ०२३८)"
 ब) गज्य शासनाच्या योजनेखालील खर्च - "२२११ कुटुंब कल्याण-१०५-नुकसान प्रपाई-पंचवार्षिक योजनांतर्गत योजना-राज्य योजनांतर्गत योजना-(०१) (०२) पुरुष नसबंदी शास्त्रक्रियेसाठी प्रोत्साहनात्मक मोबदला (२२११ ०५ ३७)"

५. कुटुंब नियोजन शास्त्रक्रिया करून घेतलेल्या व्यक्तीना शास्त्रक्रिया समयी मोबदला त्वरीत अदा करण्यात यावा. त्याकरिता त्यांना दुस-यादा संबंधितांकडे येण्यास लागू नये. न्यायालयाने कुटुंब नियोजन शास्त्रक्रिया असफल होकल अपल्य प्रकरणी निकालपत्रात आदेशित केलेल्या मोबदल्याचा खर्च उक्त शास्त्रक्रिया राज्य शासनाच्या संस्थेत झाल्यास राज्य शासनाने आणि नसल्यास संबंधित अशासकीय संस्थेने सोसावयाचा आहे.

६. सदर योजनेतर्गत केंद्र शासनाच्या योजनेखालील खर्चाच्या प्रतिपूर्तीसाठी उचित कार्यवाही अतिरिक्त संचालक, आरोग्य सेवा, कुटुंब कल्याण, पुणे यांनी वेळोवेळी करावी.

७. कुटुंब नियोजन शास्त्रक्रियेतील गुंतागुंत प्रकरणी लागू असलेले अनुक्रमे नपये ५०,०००/-, रुपये ३०,०००/- व रुपये २०,०००/- चे सानुप्रह अनुदान देण्याबाबत शासन निर्णय, सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्र.कु.का १०९६/प्र.क्र.८५/कु.क.१, दिनांक २३ ऑक्टोबर, १९९६ मधील तरतुदीनुसार कार्यवाही करण्यात यावी. तसेच खाजगी वैद्यकीय अधिकांयांनी कुटुंब नियोजन शास्त्रक्रिया त्यांच्या खाजगी रुग्णालयात घेतल्यास त्यांना देय ठरणा-या रक्कमा वरील सुधारणासह शासन निर्णय दिनांक २३ ऑक्टोबर, १९९६ मधील तरतुदीनुसार, रहातील.

३) सदर अनुदानाचा विनियोग खालील बाबीवर करण्यात येक नवेत

- अ) कर्मचारी वृद्धाचे वेतन
- ब) प्रवासभत्ता, दैनिकभत्त्याची अदायगी,
- क) व्याधिकाम कार्यक्रम
- ड) कार्यालयीन उपकरणांची (संगणकाचे हाडवेअर आणि सॉफ्टवेअर्स याह) आणि
'कर्निंघर खरेदी.
- इ) वाहनांची खरेदी,
- ई) वाहनांसाठी पेट्रोल, तेल, वंगण आणि त्याचे परिष्काण.
- उ) इमारतीचे परिष्काण

शासन निषेद्य :- केंद्र शासनाची वर नमूद केलेली, कुटुंब नियोजन शस्त्रक्रिया करून घेणा-या
व्यक्तीना वेतन नुकसानभरपाई पोटी मोबदला देण्याची योजना सुधारीत करून दि. १६ नोव्हेंबर,
२००२ यासून अंमलात आणण्यास शासन मंजूरी देत आहे.

अ. क्र.	खर्चाची वाब	पुरुष नसवंदी (रुपये)	स्त्री नसवंदी (रुपये)	तांडी (रुपये)
१.	लाभार्थीना मोबदला	१५०/-	१५०/-	-
२.	आ॒षधे व मलमपडी	२५/-	६०/-	२०/-
३.	वेद्यकीय अधिकारी व कर्मचारी यांना प्रोत्साहनात्मक मानधन -			
	अ) वेद्यकीय अधिकारी (शल्य धिकित्सक)	१५/-	१५/-	-
	ब) वेद्यकीय अधिकारी (बाधिरीकरण)	-	१०/-	-
	क) परिचारिका	५/-	१०/-	-
	ड) शिपाई	५/-	५/-	-
	इ) वाहन चालक	-	५/-	-
	ई) प्रवृत्त व पाठपुरावा करणारी व्यक्ती	-	५/-	-
४.	राज्य संकीर्ण निधी.	-	२५/-	-
५.	संकीर्ण प्रयोजनासाठी सादिलवार खर्च			
	प्राष्टमिक आरोग्य केंद्र/प्रार्थीण रुग्णालय (जेथे कुटुंब नियोजन शस्त्रक्रिया करण्यात येईल तेथे)	-	१५/-	-